
Na hraniciach poézie

Ivana Hostová

HOSTOVÁ, I.: At poetry's edge

SLOVENSKÁ LITERATÚRA, vol. 69, 2022, no. 5, pp. 435-441

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovlit.2022.69.5.1>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0901-3759>

**Key words: definitions of poetry,
sociology of literature, canon,
functions of poetry, dynamics of the
literary field**

The article discusses the diversity of understanding about the category of poetry at the backdrop of the tension between substantial definitions of poetry (and the lyric) and functional and sociological approaches to literature. After addressing the limitations of Jonathan Culler's construction of the identity of the lyric, it summarises Miroslav Červenka's views on what constitutes poetry in an era when metre, rhyme, and other formal elements are no longer operative with regards to defining poetry. Subsequently, it provides a short discussion of sociological approaches to the study of literature in the context of other social phenomena (Pierre Bourdieu, Bruno Latour) and lists a few cases which demonstrate the way literary fame was evidently consciously created by actors and groups in the literary field (Walt Whitman, Thomas Stearns Eliot, Emily Dickinson). In the final sections, the article briefly mentions several similar examples from post-1989 Slovak poetry, addresses the ways in which modern and contemporary poetry crosses various boundaries, and introduces the articles included in this special issue of *Slovenská literatúra*.

**Kľúčové slová: definície poézie,
sociológia literatúry, kánon, funkcie
poézie, dynamika literárneho poľa**

V nedávnej syntéze svojich poznatkov a postojov vo vzťahu ku kategórii lyriky predostrel Jonathan Culler pokus o uchopenie problému lyriky na pozadí deviatich básní, ktoré považuje za prototypových reprezentantov tejto kategórie. Lyriku pritom modeluje ako množinu „krátkých, nenaratívnych, vysoce rytmických a mnohdy do slok štrukturovaných dĺlek, pro něž je zásadní jejich sluchové vnímání“ (Culler 2020 [2015]: 113-114). V rozsiahlej práci *Teória lyriky* sa zamerával na lyriku, nie na širšiu kategóriu poézie, vďaka čomu si do istej miery zúžil pracovný priestor tak, aby bol jeho model lyriky udržateľný. Ako však možno pozorovať z viacerých kritických recenzií jeho knihy, autorovo gesto a argumentácia za ním nepresvedčili všetkých. Kritika, ktorú monografia vyvolala, sa okrem iného týkala autorovho (priznane) ahistorického prístupu – ambiciózneho pokusu o nadčasové postihnutie lyriky. Jadro Cullerovho argumentu pritom spočívalo v tom, že žánre sú schopné „odolávať jednosmernému historickému vývoji – v tom smyslu, že již dříve využitě žánrově možnosti zůstávají nadále dostupnými, i když se politické, sociální a ekonomické systémy změnilы způsobem, který považujeme za nezvratný“ (Culler 2020 [2015]: 114). Už z toho, aké básnické texty 20. a 21. storočia korelujú s autorovým vymedzením (a ktoré sa doň nezmestia), je však vidieť, že model, ktorý J. Culler konštruuje, nemá kapacitu obsiahnuť veľkú časť reprezentatívnych diel básnickej tradície ostatných sto rokov, keďže „krátka básneň, v ktorej subjekt vypovedá v prvej osobe a ktorá pracuje s komplexným aparátom vyjadrenia a opakovaniami, sa v priebehu dvadsiateho storočia stáva vo vzťahu k básnickému diskurzu čoraz periférnejšia“ (Perloff 2016: 260; preklad I. H.). Napriek tomu, že atribúty, ktoré si J. Culler zvolil za smerodajné vo vzťahu k vystihnutiu lyriky, sú relatívne minimalistické, ich substanciálna povaha znemožňuje akceptovať najvýraznejšie aktualizácie básnickej výpovede od modernizmu po dnešok. Substanciálne vymedzenie básnického textu sa tak vo vzťahu k literatúre 20. a 21. storočia znova potvrdilo ako málo operatívne. Miroslav Červenka vo vzťahu k vývinu voľného verša a nekonvenčných básnických foriem za užitočnejšie v tomto smere pokladá funkcionálne – vonkajšie, čiastočne pragmatické – vymedzenie. Medzi faktory, ktoré z jeho pohľadu umožňujú hovoriť o poézii, patria napríklad začlenenie do špecializovaných komunikačných okruhov (vydavateľstvá zamerané na poéziu), autorstvo textu (autorka je známa ako poetka), metatextové indikátory (napríklad v podnadpise), tematické elementy typické pre poéziu, básnický príznakové použitie jazykových prvkov či parajazykové zvukové a vizuálne aspekty realizácie v knižnom spracovaní alebo v prednese (Červenka 2002: 60).

Z Červenkovho výpočtu atribútov možno čiastočne vytyšiť sociologickú prizmu, ktorá súvisí s vplyvom kultúrnych štúdií na literárnovedný výskum. Kultúrne štúdiá od šesťdesiatych rokov 20. storočia akcentujú vzťah kultúry a moci (Weedon 2007 [2001]: 155), v dôsledku čoho radikálne lokalizujú a historizujú tradičné literárne kánony, ktoré sú odhalené ako elitárske, neinkluzívne a postavené na privilegovanej pozícii vypovedajúcich subjektov. Zameranie na výskum mechanizmov konštruovania hodnoty kultúrnych artefaktov prirodzene ústi do toho, že pokusy o vystihnutie nadčasových či v akomkoľvek zmysle definitívnych atribútov zvoleného objektu, ako sa o to pokúsil J. Culler, sa bez ohľadu na stupeň erudovanosti toho, kto model predkladá, javia nevyhnutne len ako jeden z možných prístupov. Každý návrh takéhoto modelu sa totiž vždy dostáva do napätia s tým, že objekt samotný je v konečnom dôsledku konštruovaný bádajúcim

subjektom, záujmovou skupinou či širšou societou. Sociálna sféra, v ktorej sa produkujú kultúrne artefakty, má zároveň procesuálny charakter. Je preň typická neustála rekonfigurácia definícií: bez ohľadu na to, či ide o predaj novej vakcíny, vznik politického hnutia, schvaľovanie nového zákona alebo – v našom prípade – vydanie novej básnickej zbierky alebo propagovanie básnického manifestu, za každým sme nútení prehodnotiť svoje predchádzajúce predstavy o tom, čo je, čo s čím súvisí a čo má aký charakter, lebo predchádzajúce definície sa do istej miery stávajú irelevantnými (Latour 2005: 5-6).

Konštruovanosť povahy literárneho artefaktu aj jeho pozície v literárnom poli možno vidieť pri sledovaní trajektórií konštituovania textu ako diela a osoby ako básnika či poetky, a to tak v súčasnej, ako i v staršej svetovej a národnej poézii. Walt Whitman, ktorý je súčasťou svetového literárneho hyperkánonu (Damrosch 2006) rovnako v špecializovaných literárnovedných textoch publikovaných v tradičných médiách ako v online priestore (Hube et al. 2017: 24), nielen financuje, zalamuje a tlačí svoje *Steblá trávy* v roku 1855 sám, ale veľmi premyslene využíva dobové pohyby v spoločenskej klíme Spojených štátov v druhej polovici 19. storočia, keď sa rodí americká celebrity kultúra (Blake 2006): pod pseudonymom píše na knihu pochvalné recenzie, siaha po celebrity branding¹ aj vizuálnej sebaštylizácii. Za úspechom *Pustatiny* (1922) Thomasa Stearnsa Eliota, vďaka ktorej tento modernistický básnik radikálne zmenil podobu poézie 20. i 21. storočia na celom svete, možno tiež hľadať umne využité marketingové stratégie samotného autora aj Ezru Pounda (Brown 2015). Celkom odlišné sú trasy, ktoré dovedli jednu z amerických streamovacích televíznych spoločností usilujúcich sa od konca roku 2019 presadiť na trhu k tomu, aby jeden zo svojich pilotných produktov postavila na životopise americkej poetky 19. storočia, Emily Dickinsonovej.² Za revíziou kánonu, ktorá z Dickinsonovej vytvorila kultúrny fenomén, primárne stojí feministická literárna veda. Sociologicky orientované výskumy, metodologicky postavené na sledovaní siete aktérov (Latour 2005), podobne môžu ukázať, akým spôsobom sa z poetky píšucej v periférnom jazyku (Heilbron 1999) môže stať relatívne úspešný exportný artikel, ktorý získa viditeľnosť v anglofónnom priestore: za tým, že slovenskej autorke Mile Haugovej vyšli po roku 2000 dve knihy poézie v anglickom preklade v rešpektovanom britskom vydavateľstve s optimálnou distribúciou (Haugová 2003, 2020), stoja rôzne konštelácie aktérov, projektov a aktivít, odvíjajúcich sa niekoľko desaťročí (Hostová 2022).

Podobne zaujímavé je sledovať konštituovanie kánonu slovenskej poézie po roku 1989. Z porovnania zoznamov ponovembrových autorov a autoriek vytvorených z publikácií pokúšajúcich sa o nadinštitucionálne expertné modelovanie

1 Bez adresantovho povolenia publikuje odozvu na knihu, ktorú mu v liste posielala Ralph Waldo Emerson (Whitley 2001).

2 Seriál *Dickinson* (Smith 2019-2021) uvádzala Apple TV+.

438 kánonu (respektíve čiastkových kánonov) slovenskej literatúry³ výraznejšie vystupujú tri mená dobových debutantov/debutantiek⁴ – Eva Luka, Peter Macsovszky a Nóra Ružičková. Pri pohľade na to, zbierky ktorých autorov a autoriek si získali pozornosť troch vybraných dobových literárnych časopisov v priebehu jednej dekády sledovaného obdobia (Hostová 2019),⁵ je však nápadné to, že jedine tvorba E. Luky vzbudila pozornosť všetkých troch periodík, kým zbierky P. Macsovszkého zaznamenali minimálnu odozvu, i to len v jednom z časopisov, a tvorba N. Ružičkovej bola reflektovaná intenzívne, no tiež len jedným periodikom.⁶ Rovnako špecifický je habitus Kamila Zbruža ako autora, ktorého si spravidla všima len malá časť slovenskej literárnej kritiky, no ktorý sa napriek tomu dostáva vďaka kombinácii stabilnej publikačnej prítomnosti a konštelácii rôznych druhov kapitálov (Bourdieu 1983)⁷ do reprezentatívnych príručiek slovenskej literatúry (Šrank 2013; Taranenkova – Passia 2014) a s výstupmi, ktoré očividne prekračujú substanciálne vymedzené hranice poézie, stáva sa tiež finalistom slovenskej ceny za poéziu.⁸

Definovanie a redefinovanie hraníc poézie je úzko späté so spoločenskými, s politickými a s ekonomickými faktormi determinujúcimi daný priestor a s tým, ako sa pod ich vplyvom vníma funkcia poézie ako takého kultúrneho artefaktu, ktorý možno považovať za všeobecne najdostupnejší z hľadiska možnosti jeho tvorby. Tvorba poézie nie je nákladná z ekonomického hľadiska, nevyhnutne sa s ňou tiež nemusí spájať špeciálne vzdelanie, na rozdiel od mnohých iných umení nie je náročná z hľadiska prístupu k nástrojom produkcie a šírenia.⁹ S rozširovaním všeobecnej gramotnosti (nielen) v slovenskom kultúrnom priestore možno atribúty ako potenciál prekračovať hranice, subverzia a umelecká sloboda vnímať ako frekventované charakteristiky modernej i súčasnej poézie. Prirodzene, akékoľvek prekračovanie hraníc predpokladá ich reálnu či imaginárnu existenciu – či už ide o aspekty, ako je artistnosť a formálne atribúty textu, náročnosť, ktorou sa

3 Podkladom pre postihnutie autorských dominánt, ktoré sa črtajú v poézii v období rokov 1989 – 2015, boli pre mňa tieto štyri zoznamy autorov a autoriek: 1. súpis mien, ktoré sa dostali do prác dominantne zameraných na modelovanie literatúry 20. storočia (Bílik a kolektív 1997, 1998; Jenčíková a kolektív 1997; Bokníková 2000; Mikula 2005; Zajac 2014), 2. prehľad slovenskej poézie od konca osemdesiatych rokov po prvú dekádu 21. storočia (Šrank 2013), 3. príručka o slovenskej literatúre (najmä) prvej dekády 21. storočia od autorského tímu pod vedením Ivany Taranenkovej a Radoslava Passiu (2014) a 4. práce pokúšajúce sa o vytvorenie hodnotovej hierarchie v literatúre po roku 2010 (Součková – Gavura 2019, 2020; Součková – Gavura – Kitta 2012, 2013, 2014, 2015, 2018). Korpus zdrojov by sa, pravda, dal ďalej rozširovať (o pokusy o dejiny slovenskej literatúry, prehľady literárneho diania v slovenskej kultúre v cudzích jazykoch a podobne), na tieto účely však túto bibliografiu považujem za postačujúcu.

4 Objavujú sa vo všetkých štyroch zoznamoch uvedených v poznámke 3.

5 V kvantitatívnej analýze som si všimla krátke žánre literárnej kritiky zamerané na reflexiu aktuálne vydávaných básnických zbierok, ktoré vyšli v literárnych časopisoch RAK, *Romboid* a *Slovenské pohľady* v rokoch 1999 – 2009.

6 Tvorbu P. Macsovszkého aj N. Ružičkovej reflektoval časopis *Romboid*.

7 Básnické zošity K. Zbruža *Naživo/Live* (2019), *Uroboros* (2019), *Deň pri jazere* (2019), *Graffiti* (2020), *Graffiti na vlaku* (2020), *Akasha* (2021), *Majster nepísania* (2021) v incipite napríklad uvádzajú, že ich vydanie finančne podporila Monika Radványiová (básnikova životná partnerka), vďaka čomu sú ako jedny z mála artefaktov známych autorských značiek vyňaté z komerčných súvislostí i z povinnosti plniť predstavu literatúry, ktorú majú inštitúcie poskytujúce financie na vydávanie a propagáciu literatúry. Takáto investícia ekonomického kapitálu, ktorá zabezpečuje tvorbe vysokú mieru nezávislosti od patronátu, ideológie aj poetiky (Lefevere 1992), umiestňuje autora do tej sekcie autonómnej časti literárneho poľa, ktorá je zdrojom literárnej zmeny (Hostová 2018).

8 Zbierky K. Zbruža sa dostali medzi finalistov ceny Zlatá Vlna v roku 2020 aj 2021.

9 Do úvahy prichádza napríklad aj samizdat či online publikovanie.

vyznačuje proces získavania legitimizácie v literárnom poli (Bourdieu 1983), alebo cenzorské obmedzenia totalitných režimov. Prekračovanie hraníc je tiež úzko späté s tým, s ktorými ďalšími spoločenskými inštitúciami daná línia poézie interaguje. Okrem trvania na umeleckej autonómii, ktoré bolo pre poéziu 20. storočia mimoriadne dôležité, poézia preberá na seba rôzne funkcie – individuálne sebayjadrenie a tvorba individuálnej či kolektívnej identity, výchova obyvateľstva, spoločenská kritika, saturovanie spirituálnych potrieb, kreatívny výskum a podobne.

Prekračovanie a stráženie hraníc možno vnímať ako vytváranie naratívov zmeny verzus kontinuity. To predpokladá existenciu povedomia o tom, čo je – teda individuálnu či intersubjektívnu interpretáciu reality. Literárny a literárnovedný diskurz možno rozvíjať len na pozadí toho, čo istá skupina aktérov (inštitúcie, autori, kritika, vydavateľstvá, časopisy) v danom čase a priestore modeluje ako ustálené. Štúdie v tomto tematickom čísle časopisu *Slovenská literatúra* sa sústreďujú na rôzne konkretizácie rekonfigurácií poézie v strete s meniacimi sa faktami literárneho i mimoliterárneho sveta, na momenty, v ktorých básnická výpoveď testuje a prekračuje rozličné hranice. Zo zväzku prístupov a tém, ktoré si tu autorky a autori všímajú, javí sa poézia ako premenlivý fenomén existujúci v napätí medzi napĺňaním vopred daných foriem a obsahov a ich interpretáciou, aktualizáciou či transgresiou. Prípadové štúdie sa venujú takým momentom v slovenskej poézii za ostatných zhruba sto rokov, v ktorých báseň prekračuje hranice formálnych atribútov poézie (žáner, médium, jednotlivé umenia, literárne slohy), vymaňuje sa z estetických komunikačných okruhov a funguje či chce fungovať ako nástroj sociálnej zmeny; popiera svoju výlučnú spätosť s človekom ako jej tvorcom či balansuje na hrane medzi nutnosťou používať médium jazyka a túžbou presiahnuť za jazyk do nemateriálnej duchovnej sféry. Štúdie sa zameriavajú na fungovanie literárnych artefaktov a na spôsoby, akými prestupujú hranice na rôzne širokých rovinách komunikačných okruhov od literárneho poľa cez umenie a kultúru až po spoločnosť a politickú ekonomiu. Fenomén prekračovania hranice v slovenskej poézii tak sledujeme z viacerých hľadísk, založených na rôznych funkciách, ktoré poézia môže plniť či plní od estetickej cez spirituálnu až po spoločenskú (afirmatívnu či kritickú).

Štúdia je výstupom projektu APVV 18-0043 *Slovník diel slovenskej literatúry po roku 1989*.
Zodpovedný riešiteľ: doc. Mgr. et Mgr. Ján Gavura, PhD. Doba riešenia: 2019 – 2022.

Pramene

- ELIOT, Thomas Stearns, 1922. *The Waste Land*. *Criterion*, vol. 1, no. 1, pp. 50-64.
- HAUGOVÁ, Mila, 2003. *Scent of the Unseen*. Preklad James a Viera Sutherland-Smith. Todmorden: Arc Publications. ISBN 1-900072-39-4.
- HAUGOVÁ, Mila, 2020. *Eternal Traffic*. Preklad James Sutherland-Smith a Katarína Šoltis-Smith. Todmorden: Arc Publications. ISBN 978-1-911469-60-5.
- SMITH, Alena, 2019 – 2021. *Dickinson*. Vita & Virginia.
- ZBRUŽ, Kamil, 2019a. *Deň pri jazere*. Bratislava: Občianske združenie Vlna a Drewo a srd. ISBN 978-80-89550-51-7.
- ZBRUŽ, Kamil, 2019b. *Naživo/Live*. Bratislava: Občianske združenie Vlna a Drewo a srd. ISBN 978-80-89550-71-5.
- ZBRUŽ, Kamil, 2019c. *Uroboros*. Bratislava: Občianske združenie Vlna a Drewo a srd. ISBN 978-80-89550-49-4.

- 440 ZBRUŽ, Kamil, 2020a. *Graffiti*. Bratislava: Občianske združenie Vlna a Drewo a srd. ISBN 978-80-89550-65-4.
- ZBRUŽ, Kamil, 2020b. *Graffiti na vlaku*. Bratislava: Občianske združenie Vlna a Drewo a srd. ISBN 978-80-89550-66-1.
- ZBRUŽ, Kamil, 2021a. *Akasha*. Bratislava: Občianske združenie Vlna a Drewo a srd. ISBN 978-80-89550-70-8.
- ZBRUŽ, Kamil, 2021b. *Majster nepísania*. Bratislava: Občianske združenie Vlna a Drewo a srd. ISBN 978-978-80-89550-76-0.
- WHITMAN, Walt, 1855. *Leaves of Grass*. Brooklyn, New York: [vlastným nákladom]. Dostupné online: <https://whitmanarchive.org/published/LG/1855/whole.html>

Literatúra

- BÍLIK, René – JENČÍKOVÁ, Eva – JURÁŇOVÁ, Jana, ed., 1997. *Čítame slovenskú literatúru II*. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV. ISBN 80-88746-11-6.
- BÍLIK, René – JENČÍKOVÁ, Eva – JURÁŇOVÁ, Jana, ed., 1998. *Čítame slovenskú literatúru III*. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV. ISBN 80-88746-12-4.
- BLAKE, David Haven, 2006. *Walt Whitman and the Culture of American Celebrity*. New Haven, CT a New York: Yale University Press. ISBN 978-0-300-11017-3.
- BOKNÍKOVÁ, Andrea, 2000. Žena ako autorka – žena ako téma v slovenskej poézii od šesťdesiatych rokov po súčasnosť. In *Studia Academica Slovaca* 29. Bratislava: Stimul, s. 24-52. ISBN 80-88982-25-1.
- BOURDIEU, Pierre, 1983. The Field of Cultural Production, or: The Economic World Reversed. Preklad Richard Nice. *Poetics*, vol. 12, no. 4-5, pp. 311-356. ISSN 0304-422X.
- BROWN, Stephen, 2015. 2015. Selling poetry by the Pound: T. S. Eliot and The Waste Land brand. *Consumption Markets & Culture*, vol. 18, no. 5, pp. 411-426.
- CULLER, Jonathan, 2020 [2015]. *Teorie lyriky*. Preklad Martin Pokorný. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4456-1.
- ČERVENKA, Miroslav, 2002. Volný verš v proménách básnického diela dvadsiateho stololetí. In ČERVENKA, Miroslav – JANKOVIČ, Milan – KUBÍNOVÁ, Marie – LANGEROVÁ, Marie. *Pohledy zblízka: zvuk, význam, obraz. Poetika literárneho diela 20. stololetí*. Praha: Torst, s. 55-125. ISBN 80-7215-171-1.
- DAMROSCH, David, 2006. Comparative Literature in an Age of Globalization. In SAUSSY, Haun, ed. *Comparative Literature in an Age of Globalization*. Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press, pp. 43-53. ISBN 0-8018-8380-6.
- HEILBRON, Johan, 1999. Towards a Sociology of Translation. Book Translations as a Cultural World-System. *European Journal of Social Theory*, vol. 2, no. 4, pp. 429-444.
- HOSTOVÁ, Ivana, 2018. Buzzword, buzzword, bullshit bingo? O súčasnej poézii a paratextoch, ktoré ju promujú. In SOUČKOVÁ, Marta, ed. *K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 2000*. V. Prešov: Filozofická fakulta, s. 39-51. ISBN 978-80-555-2072-8.
- HOSTOVÁ, Ivana, 2019. (Hej,) vy tam a my tu! Kritika slovenskej poézie po roku 2000 a tvorba (literárnej) hodnoty. In SOUČKOVÁ, Marta, ed. *K teoretickým a praktickým aspektom slovenskej literárnej kritiky po roku 2000*. Prešov: Filozofická fakulta, s. 51-66. ISBN 978-80-555-2295-1.
- HOSTOVÁ, Ivana, 2022. Slovak poetry in English translation after the collapse of state socialism: tracing the trajectories of internationalisation. *Meta*, roč. 68, č. 1. ISSN 1492-1421.
- JENČÍKOVÁ, Eva – JURÁŇOVÁ, Jana – MATEJOV, Fedor, ed., 1997. *Čítame slovenskú literatúru I*. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV. ISBN 80-88746-10-8.
- LATOUR, Bruno, 2005. *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-925604-4.
- LEFEVERE, André, 1992. *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. London – New York: Routledge. ISBN 0-415-07700-1.
- MIKULA, Valér, ed., 2005. *Slovník slovenských spisovateľov*. Bratislava: Kalligram. ISBN 80-7149-801-7.
- PERLOFF, Marjorie, 2016. Review: Theory of the Lyric by Jonathan Culler. *Nineteenth-Century Literature*, vol. 71, no. 2, pp. 256-261.
- SOUČKOVÁ, Marta – GAVURA, Ján, ed., 2019. *TOP 5 – 2015: slovenská literárna scéna 2015 v odbornej reflexii*. Fintice: FACE – Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania. ISBN 978-80-89763-40-5.

- SOUČKOVÁ, Marta – GAVURA, Ján, ed., 2020. *TOP 5 – 2016: slovenská literárna scéna 2016 v odbornej reflexii*. Fintice: FACE – Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania. ISBN 978-80-89763-55-9.
- SOUČKOVÁ, Marta – GAVURA, Ján – KITTA, Richard, ed., 2012. *TOP 5 – 2010: slovenská literárna a výtvarná scéna 2010 v odbornej reflexii*. Fintice: Občianske združenie FACE – Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania. ISBN 978-80-971271-0-7.
- SOUČKOVÁ, Marta – GAVURA, Ján – KITTA, Richard, ed., 2013. *TOP 5 – 2011: slovenská literárna a výtvarná scéna 2011 v odbornej reflexii*. Prešov: Občianske združenie FACE – Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania. ISBN 978-80-971271-3-8.
- SOUČKOVÁ, Marta – GAVURA, Ján – KITTA, Richard, ed., 2014. *TOP 5 – 2012: slovenská literárna a výtvarná scéna 2012 v odbornej reflexii*. Prešov: Občianske združenie FACE – Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania. ISBN 978-80-971271-9-0.
- SOUČKOVÁ, Marta – GAVURA, Ján – KITTA, Richard, ed., 2015. *TOP 5 – 2013: slovenská literárna a výtvarná scéna 2013 v odbornej reflexii*. Prešov: Občianske združenie FACE – Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania. ISBN 978-80-89763-14-8.
- SOUČKOVÁ, Marta – GAVURA, Ján – KITTA, Richard, ed., 2018. *TOP 5 – 2014: slovenská literárna a výtvarná scéna 2014 v odbornej reflexii*. Fintice: FACE – Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania. ISBN 978-80-89763-28-3.
- ŠRANK, Jaroslav, 2013. *Individualizovaná literatúra*. Bratislava: Cathedra. ISBN 978-80-89495-12-2.
- TARANENKOVÁ, Ivana – PASSIA, Radoslav, ed., 2014. *Hľadanie súčasnosti*. Bratislava: Literárne informačné centrum. ISBN 978-80-8119-085-8.
- WEEDON, Chris, 2007 [2001]. Cultural Studies. In KNELLWOLF, Christa – NORRIS, Christopher, ed. *The Cambridge History of Literary Criticism. Volume 9 Twentieth-Century Historical, Philosophical and Psychological Perspectives*. New York: Cambridge University Press, pp. 155-164. ISBN 978-0-521-31725-2.
- WHITLEY, Edward, 2001. Presenting Walt Whitman: “Leaves-Droppings” as Paratext. *Walt Whitman Quarterly Review*, vol. 19, no. 1, pp. 1-17. ISSN 0737-0679.
- ZAJAC, Peter, ed., 2014. *Sondy. Interpretácie kľúčových diel slovenskej literatúry 20. storočia*. Bratislava: Kalligram. ISBN 978-80-8101-024-8.

Elektronické zdroje

- HUBE, Christoph – FISCHER, Frank – JÄSCHKE, Robert – LAUER, Gerhard – THOMSEN, Mads Rosendahl, 2017. *World Literature According to Wikipedia: Introduction to a DBpedia-Based Framework*. Dostupné online <https://doi.org/10.48550/arxiv.1701.00991>

Mgr. Ivana Hostová, PhD.

Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i.

Dúbravská cesta 9

841 04 Bratislava

Slovenská republika

E-mail: ivana.hostova@savba.sk